

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Контрастивна анализа колокација са именицама које означавају људска бића у енглеском и српском језику Тамаре Јеврић

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовао комисију Комисију је, на основу члана 127 Статута Филолошког факултета Универзитета у Београду и члана 128 Закона о високом образовању, именovalo Наставно–научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 20. марта 2017. године.</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <ol style="list-style-type: none">1. др Весна Половина, редовни професор за научну област Општа лингвистика, Филолошки факултет, Универзитет у Београду, 2001.2. др Наталија Панић Церовски, доцент за научну област Општа лингвистика, Филолошки факултет, Универзитет у Београду, 2013.3. др Зорка Кашић, редовни професор за научну област Лингвистика и фонетика, Универзитет у Београду, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, 2002.4. др Мелина Николић, доцент за научну област Англистика, Универзитет Алфа, Факултет за стране језике, 2013.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<ol style="list-style-type: none">1. Име, име једног родитеља, презиме: Тамара, Милорад, Јеврић2. Датум рођења, општина, република: 24.7.1983., Приштина, Србија3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 14.06.2010., Београд, <i>The Problem of Absolute Synonyms</i> (мастер)4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Лингвистика (мастер)
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Контрастивна анализа колокација са именицама које означавају људска бића у енглеском и српском језику
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.
Докторска дисертација <i>Контрастивна анализа колокација са именицама које означавају људска бића у енглеском и српском језику</i> има 210 страна. Дисертација садржи: <i>Увод</i> (стр. 1-4), <i>Теоријско утемељење и значење основних појмова</i> (стр. 5-40), <i>Теоријско–методолошки оквир</i> (стр. 41-54), <i>Резултати истраживања</i> (стр. 55-186), и <i>Закључак</i> (стр. 187-193). На крају рада налазе се <i>Библиографија</i> од 126 библиографских јединица (стр. 194-204), са <i>Сајтографијом</i> (стр. 205-206). Као <i>Додатак</i> дат је <i>Енглеско-српски терминолошки речник термина употребљених у тези</i> (стр. 207-209).
V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
У <i>Уводу</i> докторске дисертације наводе се предмет истраживања, циљ истраживања, методолошки приступ, корпус и структура рада. Након <i>Увода</i> следе четири засебне целине. Прва целина или друго поглавље, <i>Теоријско утемељење и значење основних појмова</i> , посвећено је теоријском оквиру и састоји се од шест глава. У првој глави ауторка се бави питањем значења код структуралиста и трансформационо-генеративних лингвиста. У другом делу ауторка описује настанак и развој <i>колокација</i> , појма који има централно место у раду. Акцент је на Фертовом концепту колокација, али и на Лајонсовој критици Фертових идеја. У трећем делу ауторка испитује значење колокација код Халидеја, и контрастира га са

Фертовим и Синклеровим. Четврти део посвећен је Синклеровом истраживању колокација. Ауторка нас упознаје са терминима *чвор*, *распон*, *контактне колокације* и *оквирне колокације*, и описује два начина генерисања *конкорданци*, путем *кључне речи у контексту* и путем *фреквенцијске листе*. Пети део посвећен је анализи појединих појмова који се јављају код анализе корпуса, а то су: *интуиција*, *репрезентативност*, *статистика*, *анотација* и *лематизација*. Последњи, шести део, ауторка је посветила Стабсовом истраживању колокација, његовом проучавању социокултуролошких обележаја колокација, појму *фреквенције* којим се бави и Синклер, те зашто ови аутори сматрају да фреквенција указује на оно што је централно и типично у језику. Такође, она помиње Стабсову тврдњу о колокацијама које уобличују културолошки важне концепте. Ауторка тврди да је изучавањем језика, односно колокација, могуће открити културне вредности једне друштвене заједнице које се крију иза језичких образаца, њене стереотипе, неравноправности међу друштвеним категоријама и њену идеологију.

У трећем поглављу *Теоријско-методолошки оквир* најпре је дат опис развоја корпуса у англосаксонској науци. Друга глава прати историју развоја корпуса у Србији. У трећем делу представљени су хипотетичко-истраживачки оквир, предмет и циљ истраживања, као и методологија. Њу сачињавају три приступа: први приступ је колокацијска анализа путем које, посредством испитивања колоката, ауторка испитује значење лексема. Други приступ је анализа језика методом корпусне лингвистике. Трећи приступ је контрастивна анализа којом се контрастирају колокати у енглеском и српском језику. Састав корпуса на којем је спроведено истраживање обухвата *Британски национални корпус* (British National Corpus), *Collins COBUILD English Dictionary for Advanced Learners* (2001), *Корпус савременог српског језика на Математичком факултету Универзитета у Београду* и *Речник српскохрватскога књижевног језика Матице српске 1-6* (1967, 1971, 1973, 1976). У складу са једним од Синклерових принципа да, што је распон већи то је мањи значај испитиваних колоката, кандидаткиња ограничава истраживање тако што анализира четири речи с леве стране чвора и четири са десне стране чвора. Стога истраживање обухвата контактне и оквирне колокације. Такође одабир речи сужава на лексичке речи, док су функционалне речи узете у разматрање једино ако се процени да могу бити релевантне за анализу. Посебан акценат дат је придевима. Ауторка је извршила претрагу именица у енглеском и српском језику путем кључне речи у контексту, пописала генерисане колокате, и груписала их на основу значења у семантичка поља. Колокати су груписани у семантичка поља која су категоризовали Гордана Штасни, Сара Ђезуато и Борис Хлебец. Ауторка затим представља своју модификовану верзију категорија. На крају овог дела ауторка нас уводи у оно што нас очекује код резултата истраживања колокација са именицама које означавају људска бића у енглеском и српском језику.

У четвртом поглављу *Резултати истраживања* сваки део има исту структуру према следу од општих ка посебним лексемама. У првом делу (4.1.) биће приказана анализа колокација именице *human being*, њених синонима, и њихови српски еквиваленти; у другом (4.2.) анализа колокација именице *woman*, њених сродних речи, и њихови српски еквиваленти; у трећем (4.3.) анализа колокација именице *man*, њених сродних речи, и њихови српски еквиваленти; у четвртом (4.4.) анализа колокација именица *child* и *deme*; у петом (4.5.) анализа колокација именица *girl*, *девојчица*, *boy* и *дечак*; у шестом (4.6.) анализа колокација именица *daughter*, *ћерка*, *ћерка*, *son* и *син*, и у седмом (4.7.) анализа колокација именица *sister*, *сестра*, *brother*, и *браћ*. Ауторка пописане и груписане колокате анализира, прво у енглеском, а затим и у српском језику. Поједине колокате проверава путем опције *фреквенцијске листе* јер се тиме остварује темељнија провера података.

У петом поглављу дати су закључци и доприноси истраживања. Наводе се и ограничења истраживања, као и препоруке за будућа истраживања.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

Јеврић 2016: Tamara Jevrić, "The Portrait of Women in English and Serbian – A Study into the Meaning of Words through Collocations", *Jezik, književnost, značenje. Jezička istraživanja*, Niš: Filozofski fakultet, 2016, 267-277.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Закључци почињу са анализом лексема *human being*, *human*, *person*, *personality*, и *људско биће*, *човек*, *особа*, *личност*. Разлике које је ауторка забележила тичу се њихове употребе у појединим доменима. Кандидаткиња је показала да резултати добијени претрагом именица не морају да се подударају са резултатима добијеним претрагом придева, и да до неподударања може доћи чак и када претрага придева путем кључне речи у контексту генерише одређену колокацију више пута. Исти налази важе и за српски корпус.

Кандидаткиња запажа да је питање значења питање употребе самог корпуса у језичким истраживањима, јер употреба корпуса код проучавања значења може навести до погрешног закључка да је само оно што постоји у

корпусу могуће. Она напомиње да, ако се само држимо корпуса, он неће увек пружити реалну слику значења речи, те само истраживање служи и да се осветле недостаци корпусне анализе. Резултати анализе стављају до знања да изучавање значења путем интроспекције говорника такође треба да буде размотрено. Ауторка истиче предности претраге лексема путем претраживача *Google*, који демонстрира своју неопходност у савременим семантичким проучавањима.

Ауторка закључује да су се семантичка поља женских категорија – *физичка привлачност* и *физички изглед* – показала као значајне компоненте лексема. У оба језика приметила је понављање мотива насиља над женама, питање права жена, улогу жене као мајке и наглашену емотивност. Разлике које је уочила односе се на српски језик код кога је уочен приказ жена као причљивих и повезаних са ђаволом. Анализом лексема *wife* и *супруга* ауторка је показала да не постоје разлике у колокатима, а као посебну област у коме се колокати подударују ауторка истиче често коришћење мотива напуштања супруга. До истих налаза о подударности дошла је компарацијом лексема *mother* и *мајка*. Закључује се да контрастивна анализа колокација треба да укључи све врсте лексичких речи, са придевима као кључним модификаторима именица.

Кандидаткиња примећује да је од самог почетка анализе у оба језика код свих лексема забележена знатно бројнија употреба придева у атрибутском, него у апозитивном положају или у предикату. Придеви у предикату су ређи, али у српском језику пак чешћи у односу на енглески језик. Овим ауторка потврђује да анализа лексике јесте уједно и анализа граматичких образаца лексема. Анализа мушких категорија показала је да разлике у колокатима између жена и мушкараца постоје. Број колоката је мањи, а и сами колокати се разликују. Тако ауторка истиче како број појављивања колоката *married* испред именица *woman* и *man* дефинише брачни статус жене у већем броју него што дефинише мушкараца. Контрастирањем глаголских колоката лексема *husband*, *супруг* и *муж*, ауторка је утврдила да се мотив насиља према женама понавља код све три лексеме. Учестали глагол о напуштању супруге пронашла је код лексема *husband* и *супруг*. Ауторка установљује да су атрибутски и апозитивни придеви, и придеви у предикату који сачињавају карактер *супруга* и *мужа* у српском језику превасходно позитивни, док су у енглеском језику превасходно негативни. Опажа и деловање друштвено-културолошких фактора на језик, јер је путем поља љубавна веза и брак препознала двоструке аршине које друштво примењује.

Код категорије *узрост* у енглеском језику ауторка је пронашла придев *elderly* код лексема *woman*, *mother* и *person*. Закључује да бирање опције фреквенцијска листа, како би се потврдили налази до којих је дошла путем опције кључна реч у контексту, показује да је за проучавање значења путем колокација комбинација више опција боља од употребе једне опције. Кандидаткиња наводи разлике у виду нових колоката који су својствени лексемама *child* и *deme*. Закључила је да поље које лексемама није заједничко јесте *пол*. Оно демонстрира разликовне синтаксичко-граматичке структуре. То чине и *религија* и *стручни термин*. Поред очекиваних разлика у карактеру, ауторка код лексема *girl*, *девојчица*, *boy* и *дечак* уочава још једну дистинкцију, а то је *љубавна веза и брак*. Закључује да се брачни статус афирмише као константа која прожима лексеме које означавају људска бића женског пола. На основу поља *сексуалност* ауторка закључује да се његово одсуство у српском језику може тумачити као огледало утицаја друштвених ставова на језик. Разлике које је ауторка уочила код лексема *daughter*, *кћерка*, *ћерка*, *son* и *син*, односе се на категорију *љубавна веза и брак*, која шаље јасан сигнал женском полу о томе да је бити у браку параметар на основу којег се жене вреднују.

Последњи део анализе – лексеме *sister*, *сестра*, *brother* и *брат* – још једном је показао да категорија *љубавна веза и брак* јесте категорија својственија женама. За лексеме *brother* и *брат* карактеристично је насиље и употреба оружја. Кандидаткиња закључује да, како се значење лексема сужава, тако број њихових колоката постаје мањи, па тиме и мање разноврсан, као и да именице које означавају људска бића имају тенденцију груписања око других именица које су јој значењски сродне. Ауторка свој рад закључује констатацијом да именице које означавају људска бића имају идентично основно значење у енглеском и српском језику, а да су изузетак именице *girl*, *девојчица*, *boy* и *дечак*. Секундарна значења лексема се могу разликовати, а разлике се тичу и синтаксичко-граматичких структура које производе различите колокације. Ту су и различити културолошки утицаји који се рефлектују на језик.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА НАПОМЕНА:

Докторска дисертација Тамаре Јеврић је обухватна и прегледна контрастивна анализа колокација у енглеском и српском језику.

Кандидаткиња је успела да прецизно и темељно изложи досадашња знања о колокацијама, те да презентује контрастивну анализу колокација. Исказана јасно и недвосмислено, ова дисертација се заснива на утемељеним научним методима. Налази овог истраживања могу се даље користити у лингвистичким испитивањима и лингвистици сродним областима, укључујући и области које истражују језик употребом компјутера.

Имајући у виду наведено, сматрамо да докторска дисертација *Контрастивна анализа колокација са именицама које означавају људска бића у енглеском и српском језику* заслужује високу позитивну оцену.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета да овај извештај прихвати и да кандидаткињу позове на усмену одбрану пред истом комисијом.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. др Весна Половина, редовни професор
2. др Наталија Панић Церовски, доцент
3. др Зорка Кашић, редовни професор
4. др Мелина Николић, доцент